

**KOMENDA GŁÓWNA
PAŃSTWOWEJ STRAŻY POŻARNEJ**

ZATWIERDZAM
KOMENDANT GŁÓWNY
PAŃSTWOWEJ STRAŻY POŻARNEJ
[Signature]
...gen. brygadier Andrzej BARTKOWIAK...

**PROGRAM
SZKOLENIA DOSKONALĄCEGO
DLA KIEROWCÓW POJAZDÓW
UPRZYWILEJOWANYCH
O DOPUSZCZALNEJ MASIE CAŁKOWITEJ
POWYŻEJ 3,5 t.**

Warszawa, ...14.12.....2022 r.

Opracowanie merytoryczne i metodyczne:

- Biuro Edukacji KG PSP

Konsultacje:

- Centralna Szkoła PSP w Częstochowie
- Szkoła Podoficerska PSP w Bydgoszczy
- Ośrodek Szkolenia w Łubiance KW PSP w Toruniu

Przedmiotowe szkolenie jest realizowane jedynie na potrzeby ochrony przeciwpożarowej i nie jest tożsame z „Kursem dla kierujących pojazdami uprzywilejowanymi” w rozumieniu ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. o kierujących pojazdami.

Niniejszy program szkolenia powstał na podstawie rozporządzenia Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej z dnia 15 maja 2013 r. w sprawie kursów dla kierowców pojazdów uprzywilejowanych i pojazdów przewożących wartości pieniężne oraz funkcjonujących dotychczas programów szkoleń w CS PSP w Częstochowie, SP PSP w Bydgoszczy i OSz w Łubiance KW PSP w Toruniu. Niniejszy program zastępuje wyżej wymienione programy.

Spis treści

I.	ZAŁOŻENIA DYDAKTYCZNO-WYCHOWAWCZE	4
1.	Cel szkolenia	4
2.	Sylwetka absolwenta	4
3.	Warunki przyjęcia na szkolenie	4
II.	REALIZACJA PROCESU DYDAKTYCZNEGO	5
1.	Organizacja szkolenia.....	5
2.	Zalecenia i wskazówki metodyczne	6
3.	Plan nauczania	7
III.	TREŚCI KSZTAŁCENIA.....	8
1.	Przepisy ruchu drogowego – 1T	8
2.	Psychologia transportu – 1T	8
3.	Problematyka wypadków drogowych – 1T.....	9
4.	Technika i taktyka jazdy w warunkach specjalnych w zakresie prawa jazdy kategorii C – 6P	9
IV.	LITERATURA	12
V.	ZAŁĄCZNIKI.....	13

I. ZAŁOŻENIA DYDAKTYCZNO-WYCHOWAWCZE

1. Cel szkolenia

Celem szkolenia jest doskonalenie umiejętności kierującego pojazdem uprzywilejowanym kategorii „C”, bezpiecznego wykonania manewrów na drodze oraz uświadomienie mu granic, których przekroczenie sprawia, że panowanie nad pojazdem przestaje być możliwe.

2. Sylwetka absolwenta

Po ukończeniu szkolenia słuchacz powinien:

- a) w sferze poznawczej:
 - omawiać przepisy ruchu drogowego;
 - wyjaśniać wpływ czynników psychologicznych na zachowania i sposób kierowania pojazdami oraz związane z tym zagrożenia;
 - wymieniać przyczyny wypadków drogowych, dokonywać ich oceny i omawiać sposoby zapobiegania im;
 - wymieniać zasady techniki i taktyki jazdy oraz manewrowania pojazdem pożarniczym;
 - wyjaśniać wpływ nowoczesnych systemów elektronicznych na wykonywanie manewrów i zachowanie się pojazdu;
- b) w sferze praktycznej, umieć:
 - kierować i manewrować pojazdem uprzywilejowanym;
 - wykorzystywać nowoczesne systemy elektroniczne podczas wykonywania manewrów w ruchu drogowym;
 - operować pojazdem podczas poślizgu i/lub dużej prędkości;
- c) w sferze motywacyjnej, mieć ukształtowane postawy:
 - odpowiedzialności za bezpieczeństwo swoje i innych;
 - odpowiedzialności za stan techniczny sprzętu;
 - unikania ryzykownych zachowań na drodze.

3. Warunki przyjęcia na szkolenie

Warunkiem przyjęcia na szkolenie jest skierowanie, którego wzór określa Załącznik nr 1, potwierdzające określone w skierowaniu wymagania. Podczas szkolenia obowiązuje ubranie koszarowe lub równorzędne.

II. REALIZACJA PROCESU DYDAKTYCZNEGO

1. Organizacja szkolenia

- a. Szkolenie realizowane jest przez:
 - szkoły Państwowej Straży Pożarnej,
 - ośrodki szkolenia w komendach wojewódzkich Państwowej Straży Pożarnej.
- b. Zajęcia prowadzą:
 - instruktorzy techniki jazdy,
 - instruktorzy (nauki jazdy),
 - funkcjonariusze PSP posiadający udokumentowany min. 10-letni staż jako kierowca pojazdu pożarniczego kat „C”,
 - inni specjaliści dziedzinowi (np. psycholog posiadający niezbędną wiedzę w zakresie przedmiotowego szkolenia).
- c. Istnieje możliwość realizacji zajęć na przedmiotowym szkoleniu przez podmiot zewnętrzny będący ośrodkiem doskonalenia jazdy stopnia wyższego, który posiada odpowiednie uprawnienia.
- d. Osobą odpowiedzialną za prawidłową realizację szkolenia jest kierownik szkolenia. Do jego zadań należy:
 - dobór kadry dydaktycznej,
 - opracowanie, w porozumieniu z kadrą dydaktyczną, szczegółowego planu szkolenia,
 - przygotowanie sprzętu niezbędnego do realizacji zajęć,
 - uzgodnienie z właścicielami obiektów zasad wykorzystania obiektu,
 - zapewnienie do zabezpieczenia medycznego, na każdą ćwiczącą grupę podczas zajęć praktycznych, jednego zestawu ratownictwa medycznego R1 z AED,
 - prowadzenie nadzoru nad realizacją programu szkolenia,
 - możliwość prowadzenia zajęć podczas szkolenia, pod warunkiem spełnienia wymogów pkt 1 lit. b,
 - przygotowanie dokumentacji szkoleniowej.
- e. Podstawą organizacji procesu dydaktycznego jest plan nauczania. Podstawową formą nauczania jest lekcja, której odpowiada jedna godzina dydaktyczna trwająca 45 minut. Dopuszcza się łączenie dwóch jednostek lekcyjnych.
- f. Na realizację programu przewidziano **minimum 9 godzin dydaktycznych**. Szkolenie może być wydłużone w przypadku realizacji dodatkowych zagadnień i ćwiczeń, np. ćwiczenia w symulatorze jazdy. Dodatkowe zagadnienia i godziny należy dopisać do planu zajęć wskazanego w zaświadczeniu o ukończeniu szkolenia.
- g. Warunkiem ukończenia szkolenia jest obecność na 100% zajęć przewidzianych programem szkolenia.
- h. Słuchacz, który spełnił wymóg określony w punkcie g., otrzymuje zaświadczenie o ukończeniu szkolenia, zgodnie ze wzorem zawartym w Załączniku nr 2.

2. Zalecenia i wskazówki metodyczne

- a. Zajęcia teoretyczne powinny być organizowane dla całej grupy słuchaczy.
- b. Zajęcia praktyczne należy przeprowadzać w grupach zgodnie z zasadą, że na 1 instruktora powinno przypadać maksymalnie 6 słuchaczy, przy czym na 1 słuchacza ma przypadać min. 0,5 godziny dydaktycznej zajęć praktycznych prowadzenia pojazdu.
- c. Przed szkoleniem kierownik szkolenia ma obowiązek przedstawić słuchaczowi:
 - program i zalecaną literaturę,
 - zasady realizacji programu i sposób bieżącej kontroli wyników nauczania.
- d. W rozkładzie zajęć dydaktycznych należy uwzględnić korelację tematyczną.
- e. W celu prawidłowej realizacji zajęć praktycznych organizator szkolenia zobowiązany jest do zapewnienia niezbędnego sprzętu i infrastruktury.
- f. W trakcie szkolenia należy zapewnić warunki do realizacji celu głównego oraz celów szczegółowych, m. in. poprzez:
 - przestrzeganie zasad nauczania,
 - łączenie metod asymilacji wiedzy z metodami samodzielnego dochodzenia do wiedzy.
- g. Prowadzący zajęcia, w trakcie realizacji tematów przewidzianych w planie nauczania, powinni zwracać szczególną uwagę na:
 - poprawną terminologię,
 - wykorzystywanie do ćwiczeń jedynie sprzętu sprawnego pod względem technicznym,
 - poprawne wykonywanie czynności,
 - kształtowanie pożądanych umiejętności oraz koniecznych nawyków.
- h. Zajęcia teoretyczne powinny być realizowane w pomieszczeniach zapewniających odpowiednie warunki higieny szkolnej oraz wyposażonych zarówno w proste, jak i techniczne środki dydaktyczne.
- i. Zajęcia praktyczne powinny odbywać się w miejscach, które umożliwiają ich sprawną i bezpieczną realizację.
- j. Dopuszcza się również prowadzenie zajęć praktycznych z wykorzystaniem symulatorów. W takim przypadku, organizator szkolenia może zwiększyć liczbę godzin szkolenia.
- k. Zajęcia praktyczne należy poprzedzić instruktażem stanowiskowym, który prowadzi prowadzący zajęcia. Celem instruktażu jest zapoznanie słuchaczy z tematyką i celem ćwiczeń oraz omówienie ich przebiegu.
- l. W toku ćwiczeń prowadzący kontroluje poprawność wykonania powierzonych zadań, a w razie zauważenia nieprawidłowości, na bieżąco koryguje błędy w ramach instruktażu indywidualnego bądź grupowego.
- m. W instruktażu końcowym (po zakończeniu zajęć praktycznych) prowadzący powinien podsumować zajęcia, przeanalizować najczęściej popełniane błędy, wskazać ich źródło oraz sposób prawidłowego wykonania czynności.
- n. Szczegółowe zalecenia dotyczące realizacji treści kształcenia zawarte są w uwagach przy poszczególnych tematach.

3. Plan nauczania

Lp.	Temat	Liczba godzin		
		T	P	R
1.	Przepisy ruchu drogowego	1	-	1
2.	Psychologia transportu	1	-	1
3.	Problematyka wypadków drogowych	1	-	1
4.	Technika i taktyka jazdy w warunkach specjalnych w zakresie prawa jazdy kategorii C	-	6	6
RAZEM:		3	6	9

T – zajęcia teoretyczne, P – zajęcia praktyczne, R – razem

III. TREŚCI KSZTAŁCENIA

1. Przepisy ruchu drogowego – 1T

Materiał nauczania:

Wybrane definicje i pojęcia. Zasady w ruchu drogowym. Podstawowe manewry w ruchu drogowym. Prawa i obowiązki kierującego pojazdem uprzywilejowanym oraz ułatwienia w ruchu drogowym dotyczące kierującego pojazdem uprzywilejowanym. Taktyka jazdy pojazdem uprzywilejowanym. Ruch pojazdów w kolumnie.

Cele szczegółowe:

W wyniku realizacji tematu, słuchacz powinien:

- podać definicję:
 - pojazdu uprzywilejowanego,
 - szczególnej ostrożności,
 - pasa ruchu,
 - skrzyżowania,
 - prędkości bezpiecznej,
- omówić prawa i obowiązki kierującego pojazdem uprzywilejowanym,
- omówić zasady wynikające z przepisów ruchu drogowego oraz ich wpływ na bezpieczeństwo,
- wyjaśnić zasady bezpiecznego wykonywania manewrów,
- omówić zasady uczestniczenia w ruchu drogowym pojazdu uprzywilejowanego,
- omówić przepisy regulujące ruch pojazdów uprzywilejowanych w kolumnach,
- omówić zasady poruszania się w kolumnie (bezpieczny odstęp między pojazdami w kolumnie, rola prowadzącego i zamykającego kolumnę).

Uwagi do realizacji tematu:

Należy zwrócić uwagę słuchaczy na zagrożenia związane z trasą przejazdu, w szczególności: skrzyżowania dróg, przejścia dla pieszych, przejazdy kolejowe, duże natężenie ruchu, jazda w warunkach ciasnej zabudowy miejskiej, wybór toru jazdy (torowisko, chodnik, przestrzeń między pasami), jazda pod prąd.

2. Psychologia transportu – 1T

Materiał nauczania:

Wpływ percepcji na kierowanie pojazdem. Wpływ osobowości na zachowania kierowcy na drodze. Stres w pracy kierowcy. Wpływ alkoholu lub innych środków psychoaktywnych, jak również zmęczenia kierowcy na zachowanie i zdolność kierowania pojazdem.

Cele szczegółowe:

W wyniku realizacji tematu, słuchacz powinien:

- omówić mechanizmy regulujące proces kierowania pojazdami,

- wyjaśnić wpływ różnych czynników na zachowania i sposób kierowania pojazdami oraz związane z nimi zagrożenia.

Uwagi do realizacji tematu:

W trakcie realizacji tematu należy omówić: mechanizmy percepcji wzrokowej i słuchowej, błędy percepcji, zagadnienia związane z uwagą, umiejętnością łączenia i kojarzenia informacji płynących z różnych źródeł, wpływ stresu na procesy poznawcze, rodzaje osobowości, wpływ osobowości na zachowania kierowców na drodze, w tym osobowościowe uwarunkowania podejmowania ryzyka i ryzykownej jazdy, pojęcie stresu, czynniki powstawania stresu u kierowców i jego wpływ na zachowania na drodze oraz wpływ stresu, zmęczenia i agresji na wypadki drogowe, wpływ alkoholu lub innych środków psychoaktywnych, jak również zmęczenia na upośledzenie funkcji związanych z kierowaniem pojazdem.

3. Problematyka wypadków drogowych – 1T

Materiał nauczania:

Pojęcie zdarzenia drogowego. Wypadki drogowe - przyczyny, ocena i zapobieganie. Postępowanie dochodzeniowe i ustalanie okoliczności powstania wypadku.

Cele szczegółowe:

W wyniku realizacji tematu, słuchacz powinien:

- wyjaśnić pojęcie zdarzenia drogowego,
- wskazać przyczyny i rodzaje wypadków drogowych,
- omówić sposoby zapobiegania wypadkom drogowym.

W wyniku realizacji tematu, słuchacz powinien znać zagadnienia dotyczące przyczyn i oceny wypadków drogowych, a także zapobiegania im.

Uwagi do realizacji tematu:

W trakcie realizacji tematu należy przedstawić słuchaczom statystykę wypadków drogowych. Zaleca się, żeby informacje o postępowaniu dochodzeniowym i ustalaniu okoliczności wypadków drogowych przedstawiał funkcjonariusz policji z wydziału ruchu drogowego.

4. Technika i taktyka jazdy w warunkach specjalnych w zakresie prawa jazdy kategorii C – 6P

Materiał nauczania:

Ogólne zasady techniki i taktyki jazdy pojazdem. Kierowanie pojazdem po wyznaczonej trasie - slalomy. Hamowanie na prostym odcinku toru szkoleniowego i na łuku. Hamowanie przed przeszkodą z użyciem i bez zastosowania ABS. Kierowanie pojazdem na prostym odcinku toru szkoleniowego i na łuku podczas pokonywania

wyznaczonej trasy. Rondo - jazda w ruchu okrężnym z użyciem kontroli trakcji. Wyprowadzanie pojazdu z poślizgu.

Cele szczegółowe:

W wyniku realizacji tematu, słuchacz powinien:

- kierować pojazdem uprzywilejowanym z zachowaniem ogólnych zasad z zakresu techniki i taktyki jazdy pojazdem,
- manewrować pojazdem uprzywilejowanym po wyznaczonej trasie - slalomy,
- wyjaśnić konsekwencje przecenienia własnych umiejętności,
- wyjaśnić wpływ prędkości jazdy na zwiększenie trudności kierowania pojazdem w różnych sytuacjach drogowych,
- wytłumaczyć związek między prędkością jazdy a czasem zaistnienia zdarzenia drogowego,
- omówić trudności związane z prawidłową oceną zachowania się pojazdu na różnych nawierzchniach drogowych,
- wyjaśnić związek między techniką jazdy a zachowaniem się pojazdu,
- hamować na prostym odcinku toru oraz na łuku toru,
- omówić wpływ nowoczesnych systemów elektronicznych na wykonywanie manewrów i zachowanie się pojazdu,
- hamować przed przeszkodą z użyciem i bez użycia ABS,
- poruszać się w ruchu okrężnym (kontrola trakcji),
- operować kołem kierownicy w skręcie wykonywanym przy jeździe i właściwie reagować na poślizg kół,
- wyjaśnić różnice w prowadzeniu pojazdów ratowniczo-gaśniczych z pełnym i niepełnym zbiornikiem środka gaśniczego,
- wykonać manewry pojazdem ratowniczo-gaśniczym z pełnym i niepełnym zbiornikiem środka gaśniczego.

Uwagi do realizacji tematu:

Przed przystąpieniem do pokazów i ćwiczeń należy przypomnieć słuchaczom zasady bezpieczeństwa.

W ramach realizacji tematu, należy zwrócić uwagę słuchaczy na:

- *czynności związane z przygotowaniem pojazdu i ich wpływ na bezpieczeństwo jazdy,*
- *prawidłową pozycję kierującego w pojeździe,*
- *prawidłowe korzystanie z pasów bezpieczeństwa i zagłówków,*
- *różnice w technice i taktyce jazdy pojazdem z przednim napędem i pojazdem z tylnym napędem,*
- *zjawisko podsterowności i nadsterowności pojazdu oraz skrętu manewrowego,*
- *zasady działania układu hamulcowego wyposażonego w system zapobiegający blokowaniu kół podczas hamowania oraz układu hamulcowego bez tego systemu,*
- *zasady działania innych nowoczesnych systemów elektronicznych (np. systemu stabilizacji toru jazdy, systemu kontroli trakcji) i ich wpływu na wykonywanie*

- manewrów,*
- *dobranie prędkości granicznej, umożliwiającej prawidłowe wykonanie manewru hamowania,*
 - *oddziaływanie siły odśrodkowej na pojazd w czasie hamowania awaryjnego na łuku,*
 - *wpływ rodzaju i stanu nawierzchni na przyczepność kół,*
 - *różnice w poślizgu osi przedniej i tylnej oraz reakcje obronne kierującego pojazdem,*
 - *wpływ prędkości i używanie pedału hamulca na panowanie nad pojazdem.*

Przykładowy zestaw ćwiczeń na zajęcia praktyczne:

- *zajęcie prawidłowej pozycji za kierownicą i przejechanie przodem wyznaczonej trasy (slalom); ćwiczenia wykonuje się z prędkością minimalną 10 km/h pomiędzy 10 pachotkami rozstawionymi w odległości około 1,5 długości pojazdu bez ich potrącenia i ominięcia,*
- *zademonstrowanie manewru hamowania na prostym odcinku toru i na łuku toru,*
- *instruktaż dotyczący manewrów z różnymi prędkościami, w celu uświadomienia granic, których przekroczenie sprawia, że panowanie nad pojazdem przestaje być możliwe,*
- *wykonywanie skrętu przy jeździe z większą prędkością,*
- *wyprowadzanie pojazdu z poślizgu,*
- *jazda po łuku z możliwością obciążenia i odciążenia przedniej osi,*
- *ćwiczenia w symulatorze jazdy pojazdem uprzywilejowanym – w miarę możliwości organizacyjnych.*

IV. LITERATURA

- Ustawa z dnia 5 stycznia 2011 r. o kierujących pojazdami (Dz.U. z 2021 r. poz. 1212 z późn. zm.);
- Rozporządzenie Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej z dnia 15 maja 2013 r w sprawie kursów dla kierowców pojazdów uprzywilejowanych i pojazdów przewożących wartości pieniężne (Dz.U. z 2018 r. poz. 1392 z późn. zm.);
- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 20 grudnia 2018 r. w sprawie doskonalenia techniki jazdy (Dz.U. z 2019 r. poz. 163 z późn. zm.);
- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 28 czerwca 2019 r. w sprawie egzaminowania osób ubiegających się o uprawnienia do kierowania pojazdami, szkolenia, egzaminowania i uzyskiwania uprawnień przez egzaminatorów oraz wzorów dokumentów stosowanych w tych sprawach (Dz.U. poz. 1206 z późn. zm.).

V. ZAŁĄCZNIKI

Załącznik nr 1

.....
(pieczęć jednostki delegującej)

KARTA SKIEROWANIA

Jednostka delegująca

Nazwa

Adres

Tel./ Fax/ e-mail

Kieruję Pana/ Panią.....

(stopień, imię i nazwisko)

Nr identyfikacyjny/ewidencyjny PSP*

na szkolenie doskonalące dla kierowców pojazdów uprzywilejowanych o dopuszczalnej masie całkowitej powyżej 3,5 t.

realizowane w dniach W

Oświadczam, że kierowany/-a posiada:

- a) kwalifikacje ratownika, aktualne na czas trwania szkolenia, zgodne z wymaganiami określonymi w ustawie o Państwowym Ratownictwie Medycznym,
- b) kartę szkolenia wstępnego w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy lub zaświadczenie o ukończeniu szkolenia w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy, aktualne na czas trwania szkolenia,
- c) prawo jazdy kategorii „C”,
- d) aktualne badania psychotechniczne dla kierowców pojazdów uprzywilejowanych,

oraz

w przypadku strażaka PSP – kierowany/-a:

- e) nie posiada przeciwwskazań do pełnienia służby na stanowiskach bezpośrednio związanych z działaniami ratowniczymi,
- f) posiada orzeczenie komisji lekarskiej lub zaświadczenie lekarskie potwierdzające okresowe badanie lekarskie, aktualne na czas trwania szkolenia,
- g) ukończył/-a co najmniej szkolenie podstawowe w zawodzie strażak lub równorzędne.

w przypadku strażaka ratownika OSP** – kierowany/-a posiada:

- e) zaświadczenie ukończenia szkolenia kierowcy-konserwatora sprzętu ratowniczego OSP lub równorzędne,
- f) zaświadczenie lekarskie potwierdzające możliwość udziału w działaniach ratowniczych,
- g) ważne ubezpieczenie od następstw nieszczęśliwych wypadków.

.....
(miejscowość, data)

.....
(podpis przełożonego uprawnionego do mianowania)***

W przypadku strażaków ratowników OSP:

* - należy podać datę urodzenia

** - do skierowania należy dołączyć oświadczenie/ klauzulę według wzoru określonego w Załączniku 1a do „Zasad przygotowania strażaków ratowników OSP do udziału w działaniach ratowniczych” (Warszawa 3 lutego 2022 r.).

*** - lub imię, nazwisko i pieczęć komendanta gminnego ochrony przeciwpożarowej / reprezentanta zarządu OSP.

.....
(pieczęć podłużna)

ZAŚWIADCZENIE

.....
(stopień, imię i nazwisko)

Nr identyfikacyjny/ewidencyjny PSP*

ukończył ...

**szkolenie doskonalące
dla kierowców pojazdów uprzywilejowanych
o dopuszczalnej masie całkowitej powyżej 3,5 t.**

przeprowadzone w

w okresie od r. do r.

według programu z dnia

zatwierdzonego przez

.....

(miejscowość)

....., dniar.

Nr.....

ORGANIZATOR

.....
(pieczęć, podpis)

* - w przypadku strażaków ratowników OSP należy podać datę urodzenia

Lp.	Temat	Liczba godzin		
		T	P	R
1.	Przepisy ruchu drogowego	1	-	1
2.	Psychologia transportu	1	-	1
3.	Problematyka wypadków drogowych	1	-	1
4.	Technika i taktyka jazdy w warunkach specjalnych w zakresie prawa jazdy kategorii C	-	6	6
RAZEM:		3	6	9

T – zajęcia teoretyczne, P – zajęcia praktyczne, R – razem